

Nr 117

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna, m. m.; given Stockholms slott den 13 mars 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag om inrättande av två kreditinstitut, främst avsedda för långfristiga krediter till företag vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från jordbruket eller skogsbruket eller binärningar till dessa eller till företag som distribuerar förnödenheter till samma näringsgrenar. De nya instituten föreslås skola organiseras som aktieföretag och benämnas Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB och Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB. Instituterna avses skola ägas till hälften av staten och till hälften av jordbrukets föreningsrörelse, Handelsns samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet. Aktiekapitalet föreslås i vardera bolaget bli 5 milj. kr., varjämte till reservfond avses skola avsättas 2,5 milj. kr. Vardera bolaget skall därjämte ha en särskild garantifond på 15 milj. kr. Den sammanlagda utlåningskapaciteten beräknas tills vidare bli 375 milj. kr.

Till aktieteckning i de nya bolagen föreslås för budgetåret 1964/65 ett investeringsanslag av 7,5 milj. kr. Vidare förordas att staten ställer garantiförbindelser på sammanlagt 15 milj. kr. till bolagens förfogande.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1964.

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna, m. m.* samt anför därvid följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1963 tillkallade jag samma dag tre personer¹ med uppdrag att ingå såsom ledamöter i en förhandlingsdelegation för att med företrädare för jordbruksnäringen föra förhandlingar rörande inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till företag inom jordbruket m. m.

Förhandlingar har därefter förts mellan å ena sidan den statliga förhandlingsdelegationen och å andra sidan förhandlingsdelegationer från jordbrukets föreningsrörelse, Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet.

Sedan förhandlingarna slutförts, har delegationerna med skrivelse den 18 januari 1964 överlämnat förslag till inrättande av Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB och Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB med riktlinjer för institutens verksamhet jämte förslag till avtal och bolagsordningar.

Över förhandlingsdelegationernas förslag har efter remiss yttranden avgivits av bankinspektionen, försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, styrelserna för allmänna pensionsfonden, Svenska bankföreningen, Sparbankernas bank AB, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskassaförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF) och Sveriges allmänna hypoteksbank gemensamt, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industri-

¹ Statssekreteraren i finansdepartementet Krister Wickman, ordförande, bankdirektören i riksbanken Arne Callans och lagbyråchefen i finansdepartementet Sven-Eric Nilsson.

organisation, Svensk industriförening samt Landsorganisationen i Sverige (LO).

Kommerskollegium har till sitt utlåtande fogat yttranden av ett flertal handelskammare och företagareföreningar.

Jag anhåller nu att få till behandling uppta frågan om inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna.

Förhandlingsdelegationernas förslag

Förhandlingsdelegationerna framhåller inledningsvis, att syftet med det framlagda förslaget är att åstadkomma en vidgning av de institutionella betingelserna för den mera långfristiga kreditgivningen till företag, som baserar sin verksamhet på jordbrukets eller skogsbrukets produkter eller eljest har anknytning till dessa näringar. Härigenom skapas ökade möjligheter till en rationalisering av förädlingen och distributionen av produkterna från dessa näringsgrenar.

Med utgångspunkt från det nu sagda har bestämmelsen om bolagens ändamål i § 2 av bolagsordningarna för instituten utformats. Enligt denna skall bolagens verksamhet avse att genom utlämnande av lån, huvudsakligen av långfristig karaktär, medverka vid finansieringen av näringsföretag här i riket, företrädesvis företag vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från jordbruket eller skogsbruket eller binärningar till dessa eller ock distribution av förnödenheter till samma näringsgrenar. Vidare skall bolagen genom att utge obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar eller genom annan upplåning anskaffa medel för utlåningsverksamheten. Bolagen skall även kunna lämna garanti för sådana lån, som de eljest själva skulle äga bevilja. De skall också kunna förmedla sådana lån.

Med den bestämning som nu gjorts av bolagens ändamål torde enligt förhandlingsdelegationerna tyngdpunkten i bolagens verksamhet komma att ligga på utlåning till företag, som förädlar eller distribuerar produkter från jordbruket. Såsom exempel på sådana förädlingsindustrier nämnes kvarnar, mejerier, slakterier, charkuterifabriker, konservfabriker och bagerier. Inom distributionen beräknas kreditgivningen få sin största betydelse för finansieringen av t. ex. lagerhus, partihandelscentraler, auktionshallar för trädgårdsprodukter o. d. Beträffande företag som distribuerar produkter till jordbruket anför delegationerna såsom exempel företag som levererar maskiner, redskap, fodermedel eller gödningsämnen.

Den omständigheten att verksamheten naturligen kan väntas bli inriktad på vissa typer av företag innebär inte någon formell branschavgränsning. Bolagsordningarna anger, att det »företrädesvis» gäller kreditgivning till angivna företag. Något hinder för bolagen att lämna lån även till andra nä-

ringsföretag föreligger alltså inte. Nära till hands ligger t. ex. företag, som har anknytning till de nämnda typerna av näringsföretag, såsom industrier som producerar förnödenheter till jordbruket. Det blir därför enligt delegationernas mening bolagens styrelser som i den praktiska tillämpningen får bedöma i vilka fall krediter skall lämnas. För institutens affärsmässiga drift bör det enligt delegationerna vara en fördel, att några formella hinder vid valet av låntagare inte uppställas.

Delegationerna påpekar i detta sammanhang, att även andra kreditinstitut kan verka för långfristig, bunden kreditgivning till företag av nu angiven art. Sålunda kan de av staten och affärsbankerna gemensamt ägda AB Industrikredit och AB Företagskredit lämna lån till mindre och medelstora näringsföretag av nu ifrågakarande slag. Samtidigt som de nya instituten kommer att komplettera befintliga kreditinrättningar, kommer de alltså att få verka i konkurrens med andra företag.

Vidare framhålles att den omständigheten, att vissa organisationer kommer att stå som delägare i de nya kreditinstituten, självfallet inte innebär någon prioritering till förmån för företag som är anslutna till vissa bransch-sammanslutningar eller andra organisationer. Inte heller bör enligt delegationerna någon kvotering av utlåningen mellan olika intressentgrupper förekomma. Institutet skall fritt kunna pröva inkomna låneansökningar med beaktande av de säkerheter som kan ställas och andra vid sedvanlig kreditbedömning relevanta faktorer.

Det har vid förhandlingarna förutsatts att sådana krediter, som med hänsyn till sin storlek och omständigheterna i övrigt lämpligen bör placeras på obligationsmarknaden, inte skall beviljas av de här ifrågakarande instituten. Däremot anses instituten böra kunna förmedla sådana lån.

Kreditinstitutet skall arbeta på rent affärsmässig grund. De skall sålunda för sina krediter kräva marknadsmässiga villkor såväl i fråga om ränta som övriga villkor. Självfallet skall instituten verka för att de i sin kreditgivning inom ramen för affärsmässighet kan lämna lån på så fördelaktiga villkor som möjligt. Det är därför enligt delegationerna angeläget, att de bl. a. kan ges en rationell och enkel organisation.

Vid överläggningarna har förutsatts att staten och organisationerna skall bidra med hälften av aktiekapitalet vardera, samt att övriga finansiella förpliktelser gentemot bolagen skall fördelas på samma sätt som aktiekapitalet. I likhet med vad som gäller för AB Industrikredit och AB Företagskredit har vidare förutsatts, att som säkerhet för de nya bolagens förbindelser, utöver aktiekapitalet, även skall finnas en garantifond.

Storleken av aktiekapitalet och garantifonden är beroende av den utlåningsvolym som anses lämplig. Vid de förda förhandlingarna har ansetts att ett aktiekapital av 5 milj. kr. i vardera institutet kan vara lämpligt. De föreslagna bolagsordningarna ger dock möjlighet att utvidga aktiekapitalet till 15 milj. kr. Vidare har förutsatts att garantifonden skall uppgå till tre

gångar aktiekapitalet vid bolagens bildande, d. v. s. 15 milj. kr. i vardera bolaget. Garantiförbindelsen skall för statens del tecknas av fullmäktige i riksgäldskontoret samt för organisationernas del vara utställd av svensk affärsbank. Garantiförbindelsen skall, om så anses lämpligt, kunna helt eller delvis utbytas mot kontanta medel. För att omedelbart ge bolagen större eget kapital har vidare förutsatts att till vardera bolagets reservfond skall avsättas 2,5 milj. kr. Tekniskt skulle detta lösas genom att aktierna betalas med 150 procent av nominella värdet. Mellan organisationerna inbördes har överenskommits, att jordbrukets föreningsrörelse skall tillskjuta tre femtedelar, Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor en femtedel och Kooperativa förbundet en femtedel av den på organisationerna fallande andelen i bolagens kapital och garantifond.

Det nu sagda innebär, att aktiekapitalet, reservfonden och garantifonden kommer att fördelas enligt följande i vardera bolaget:

Avtalspart	Aktie- kapital	Reserv- fond	Summa eget kapital	Garanti- fond
Staten	2 500 000	1 250 000	3 750 000	7 500 000
Jordbrukets förenings- rörelse	1 500 000	750 000	2 250 000	4 500 000
Handelns samarbetsor- gan i jordbruksfrågor	500 000	250 000	750 000	1 500 000
Kooperativa förbundet	500 000	250 000	750 000	1 500 000
Sammanlagt	5 000 000	2 500 000	7 500 000	15 000 000

Av det sammanlagda egna kapitalet för båda bolagen skulle alltså staten svara för 7,5 milj. kr., jordbrukets föreningsrörelse för 4,5 milj. kr., Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor för 1,5 milj. kr. och Kooperativa förbundet för 1,5 milj. kr. Till de båda företagens garantifonder skulle staten ställa garantier för 15 milj. kr., jordbrukets föreningsrörelse för 9 milj. kr., Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor för 3 milj. kr. och Kooperativa förbundet för 3 milj. kr.

Bolagens upplåningsrätt är avsedd att regleras på samma sätt som gäller för AB Industrikredit och AB Företagskredit. Primärkreditinstitutet skall sålunda kunna upplåna medel motsvarande högst tio gånger summan av det egna kapitalet och garantifonden. För sekundärkreditinstitutet är motsvarande bestämmelse sex gånger det egna kapitalet och garantifonden. Detta innebär — med beaktande av att det egna kapitalet även står till förfogande för utlåningen — en sammanlagd utlåningskapacitet hos primärkreditinstitutet av $(10 \times 22,5 + 7,5)$ 232,5 milj. kr. och hos sekundärkreditinstitutet av $(6 \times 22,5 + 7,5)$ 142,5 milj. kr. Totalt skulle alltså instituten kunna lämna lån till sammanlagt 375 milj. kr.

Genom att sekundärkreditinstitutet medgivits en snävare upplåningsrätt

än primärkreditinstitutet räknar delegationerna med att båda dessa institut skall få samma kreditvärdighet gentemot sina egna långgivare.

Vid utformningen av institutens bolagsordningar har de av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordningarna för AB Industrikredit och AB Företagskredit fått tjäna till ledning. Med undantag för de föreskrifter, som betingas av institutens speciella syften och organisationen av dem, har bestämmelserna i institutens bolagsordningar utformats efter vad som gäller för AB Industrikredit och AB Företagskredit.

Det sist sagda gäller bl. a. i fråga om kravet på säkerheter för lån från de nya instituten. För primärkreditinstitutet har säkerhetskravet utformats i enlighet med vad som gäller för AB Industrikredit. För lånen skall sålunda vara ställd betryggande säkerhet i form av pant eller borgen. Pant skall utgöras av inteckning i fast egendom eller tomträtt inom 60 procent av det värde, till vilket kreditinstitutets styrelse uppskattat den fasta egendomen eller den till tomträtten hörande byggnaden. Borgen skall vara tecknad av staten, kommun, därmed jämställd samfällighet eller bank. I förtydligande syfte har tillagts att med bank härvid avses även centralkassa för jordbrukskredit.

För sekundärkreditinstitutet är säkerhetskravet utformat efter förebild av motsvarande bestämmelse i bolagsordningen för AB Företagskredit. Detta innebär att bolaget inte får bevilja lån utan att säkerhet, som kreditinstitutet finner betryggande, ställes antingen i fast eller lös egendom eller också i form av borgen.

Beträffande lånens löptid har förutsatts samma regler som för AB Industrikredit och AB Företagskredit. Lånen skall alltså lämnas på högst 20 års löptid. Delegationerna erinrar i sammanhanget om att för de båda sistnämnda instituten lånen regelmässigt utlämnats med en formell bindningstid av högst 10 år, även om amorteringsplanen förutsatt återbetalning på 20 år.

I fråga om den organisatoriska uppbyggnaden har det förutsatts att de nya instituten skall få en så enkel administration som möjligt i syfte att hålla en låg marginal mellan bolagens upplånings- och utlåningsräntor. Instituterna har därför inte tänkts ha någon egen lokalorganisation, utan de bör enligt delegationerna så långt möjligt anknytas till redan befintliga organisationer. Även om sålunda andra organ kan komma att medverka vid beredning av lånen, är det givet, att ansvaret för kreditgivningen helt kommer att ligga hos instituten. Enligt delegationerna måste det emellertid få ankomma på bolagens styrelser att besluta hur bolagens verksamhet i nu angivna avseenden bör organiseras.

Vart och ett av bolagen skall ha en styrelse bestående av tio personer. Av dessa skall staten såsom A-aktieägare utse fem och organisationerna såsom B-aktieägare utse likaledes fem. Kungl. Maj:t skall förordna en av styrelsens ledamöter att vara dess ordförande. Styrelsens vice

ordförande skall väljas av de av B-aktieägarna utsedda styrelseledamöterna. Det har förutsatts att de tre parterna på organisationssidan kommer att utse styrelseledamöter i proportion till det i bolagen insatta kapitalet. Delegationerna har utgått från att styrelserna kommer att få en allsidig sammansättning.

Delegationerna har slutligen utgått från att bolagen medges undantag från skyldighet att i enlighet med bestämmelserna i 72 § 1 mom. aktiebolagslagen avsätta medel till skuldregleringsfond.

Remissyttranden

Vid remissbehandlingen har flertalet hörda remissinstanser som sin allmänna inställning tillstyrkt eller lämnat utan erinran förhandlingsdelegationernas förslag om inrättande av två särskilda kreditinstitut. Atskilliga remissorgan ställer sig emellertid tveksamma till behovet av ytterligare kreditinstitut, och i några yttranden har förslaget direkt avstyrkts.

Bland de remissinstanser som i allt väsentligt biträtt förhandlingsdelegationernas förslag är *lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, styrelserna för allmänna pensionsfonden, Sveriges lantbruksförbund* samt *RLF och Sveriges allmänna hypoteksbank, Sparbankernas bank AB, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskassaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Kooperativa förbundet, Svensk industriförening* och *LO*. Förslaget har även tillstyrkts av *Gotlands handelskammare* samt ett flertal *företagareföreningar*.

Patent- och registreringsverket, som huvudsakligen granskat förslagen till bolagsordningar ur aktiebolagsrättsliga synpunkter, har inte funnit något hinder mot registrering av de föreslagna firmanamnen. Inte heller i övrigt har ämbetsverkets granskning föranlett någon erinran.

Av de mera allmänna synpunkter som framförts må i övrigt följande återges.

Sveriges lantbruksförbund, RLF och Sveriges allmänna hypoteksbank anför i sitt gemensamma yttrande bl. a. följande.

Från jordbrukets sida har det sedan länge framstått som ett angeläget önskemål att i ökad utsträckning kunna få anlita kapitalmarknaden för investeringar i jordbrukets industrifastigheter. I den överenskommelse, som under våren 1963 ingicks mellan regeringen samt representanter för Lantbruksförbundet och RLF rörande viss kompensation till jordbruket, förklarade sig regeringen beredd att undersöka möjligheterna att institutionellt förbättra jordbrukets kreditmöjligheter. Det nu framlagda förslaget innebär ett fullföljande av syftet med överenskommelsen i denna del. Vi hälsar med tillfredsställelse tillkomsten av de båda föreslagna kreditinsti-

tuten och anser det angeläget att deras verksamhet kan påbörjas så snart som möjligt.

Sveriges jordbrukskassseförbund framhåller följande beträffande behovet av kreditinstitut för lantbruksnäringarna.

Det har sedan flera år tillbaka framstått som ett önskemål från ett antal centrala jordbruksorganisationers sida att få bilda ett eget kreditinstitut för finansiering av långfristiga krediter till föreningsföretagen. Detta önskemål har hittills icke blivit tillgodosett, och det torde enligt vår mening finnas anledning att i annat sammanhang återkomma till denna fråga. De nu föreslagna båda nya kreditinstituten kan endast i vissa avseenden ersätta det tidigare föreslagna institutet. Förbundet anser likvisst det önskvärt att de kommer till stånd. Visserligen kan det sägas, att de innebär en viss dubbling av den verksamhet, som bedrivs av Industri-kredit AB och Företagskredit AB, hos vilka föreningsföretag redan nu kan få krediter. Man markerar dock genom de nya institutens bildande en särställning för de företag, som förädlar och distribuerar jordbruksnäringens produkter, och genom styrelsens sammansättning ernås ett starkare inflytande för jordbrukets organisationer på kreditgivningen, än vad som är möjligt i de redan befintliga instituten.

Sveriges grossistförbund anser, att det hade legat nära till hands att genom utbyggnad av AB Industri-kredit och AB Företagskredit tillgodose de syften som man vill uppnå genom de två nya instituten. Under förhandenvarande omständigheter har förbundet emellertid inte något att erinra mot att de föreslagna instituten tillskapas.

Åtskilliga remissinstanser ifrågasätter, såsom nämnts, behovet av ytterligare kreditinstitut och anser i allmänhet att de redan befintliga AB Industri-kredit och AB Företagskredit borde kunna tillgodose de ifrågavarande syftena. Till dessa remissinstanser hör *bankinspektionen, kommerskollegium, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Stockholms, Smålands och Blekinge* samt *Skånes handelskammare* även som *Stockholms, Västmanlands och Gävleborgs läns företagareföreningar*.

Av de framförda synpunkterna må följande återges.

Bankinspektionen anför sålunda bl. a. följande.

Av den remitterade promemorian framgår, att de planerade instituten avses skola lämna krediter för delvis samma ändamål som tillgodoses genom AB Industri-kredit och AB Företagskredit, i vilka bolag staten redan är engagerad som hälftendelägare. Att de redan existerande företagen i organisatoriskt avseende icke skulle vara lämpade för att tillgodose även de kreditbehov, varom här är fråga, torde knappast med fog kunna göras gällande, och inspektionen har svårt att inse, vilka reella fördelar för det allmänna, som vinnes genom tillskapandet i detta sammanhang av nya halvstatliga företag med uppgift att bedriva verksamhet i konkurrens med äldre sådana företag. Enligt inspektionens mening skulle en utbyggnad — vid behov — av kapaciteten hos dessa senare varit en närmare till hands liggande, enklare och i längden mera ekonomisk lösning.

Motsvarande synpunkter framför även *kommerskollegium*, som konstaterar.

En uppdelning av kapitalmarknaden i olika sektorer genom tillskapande av särskilda kreditinstitut för olika ändamål synes i princip icke önskvärd. Ett sådant förfarande motverkar en fritt fungerande kapitalmarknad och kan begränsa konkurrens på lika villkor på denna marknad. Emellertid kan det för tillgodoseende av kreditbehovet inom en viss sektor av den ena eller andra anledningen finnas nödvändigt att inrätta ett särskilt kreditinstitut. Ett sådant avsteg från den principiella ståndpunkten bör förutsätta, att det ifrågavarande områdets kreditbehov icke kan tillfredsställande ordnas genom redan befintliga institut. Väl är det riktigt att mindre och medelstora företag inom den sektor varom nu är fråga, liksom inom andra sektorer ha svårigheter att erhålla långfristiga krediter, men befintliga kreditinstitut såsom hypoteksföreningar, aktiebolaget Industrikredit, aktiebolaget Företagskredit samt statliga garantilåneverksamheten synas formellt kunna täcka den helt övervägande delen av de krediter, som de nya instituten avses skola tillgodose. Om sådan kredit reellt icke lämnas, torde det i betydligt högre grad bero på kreditinstituten ålagda restriktioner än att formella lånemöjligheter saknas.

Kollegium är sålunda tveksamt om nödvändigheten av att upprätta de två nya kreditbolagen.

Eftersom det hävdas att bolagens tillkomst skulle skapa ökade möjligheter till rationalisering av förädling och distribution av jordbruksnäringens och dess binäringars produkter, vill kollegium icke motsätta sig att det framlagda förslaget genomföres.

Svenska bankföreningen konstaterar, att motivet för de nya instituten skulle vara att åstadkomma en vidgning av de institutionella betingelserna för den mera långfristiga kreditgivningen. Föreningen fortsätter.

Bankföreningen kan ej finna ådagalagt att en sådan vidgning verkligen är behövlig. Det är nämligen att märka, att Industrikredits och Företagskredits utlåningskapacitet ännu icke är fullt utnyttjad. Även om så varit fallet skulle för övrigt detta i och för sig knappast ha utgjort ett tillräckligt skäl att utbygga organisationen med nya institutioner. Naturligare skulle varit att genom erforderliga kapitaltillskott bredda basen för Industrikredits och Företagskredits låneverksamhet.

Härutöver bör framhållas att en alltför stor uppsplittring av den institutionella apparaten för långfristig kreditgivning måste medföra vissa olägenheter. Den leder till ökade administrationskostnader och kan också fördyra institutens upplåning. Erfarenheten visar nämligen att upplåning på kapitalmarknaden i regel blir mera ekonomisk om den sker i stora poster. I den mån uppsplittringen innebär ett tillskapande av specialinstitut med mer eller mindre ensidig inriktning på en viss bransch föreligger dessutom fara för att riskspridningen i dessa institut blir otillräcklig.

Med hänsyn till de svårigheter som sedan länge mött att få anläggningskrediter avlyfta från bankerna till kapitalmarknaden vill bankföreningen emellertid, trots de ovan anförda betänkligheterna, icke motsätta sig att de föreslagna två kreditaktiebolagen kommer till stånd.

Liknande synpunkter anför även *Sveriges industriförbund*.

På liknande skäl som nyss åberopats, avstyrkes förslaget av *Östergötlands och Södermanlands handelskammare, handelskamrarna i Göteborg och Karlstad, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Gävle, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare* samt *Norrbottens företagareförening*.

Utredningens förslag rörande bolagens ä n d a m å l har i allmänhet inte föranlett några kommentarer från remissorganens sida. I några yttranden framföres dock vissa synpunkter.

Lantbruksstyrelsen tar sålunda upp frågan om samordningen med den statliga garantigivning, som sker med stöd av kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311) om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, samt anför härom bl. a. följande.

Finansieringen av anläggningar av här angivet slag torde avsevärt komma att underlättas genom den medverkan som bolagen skall kunna lämna. Dessa skall emellertid enligt förslaget arbeta på rent affärsmässig grund och för sina krediter kräva marknadsmässiga villkor. Med sekundärkredit torde avses lån — utöver bottenlån — intill 75 procent av belåningsvärdet. Huruvida och i vad mån bolagen och då närmast sekundärkreditbolaget skall kunna övertaga risker förenade med en sådan toppbelåning, som avses med den statliga garantin, blir beroende på den praktiska tillämpningen av de för bolagen gällande säkerhetskraven och de värderingsprinciper, som de kommer att följa, frågor som det torde ankomma på bolagens styrelser att bedöma. Det synes dock styrelsen tveksamt om de kreditbehov som uppkommer i förevarande fall skall kunna helt tillgodoses inom ramen för bolagens verksamhet. Den statliga garantin tjänar ju i huvudsak syftet att inom vissa gränser säkerställa erforderlig kredit, som icke kan erhållas på den allmänna lånemarknaden. Garantiverksamheten synes därför, såvitt nu kan bedömas, alltjämt komma att fylla en väsentlig uppgift som ett komplement till befintliga kreditinstitutioner.

I samband med behandlingen i styrelsen av ansökningar om garanti sker en prövning med hänsyn till företagets nytta för det produktionsområde, det är avsett att betjäna. Det får förutsättas, att de föreslagna kreditinstitutionen kommer att beakta sådana lokaliseringssynpunkter vid sin prövning av låneansökningar. Det är emellertid angeläget att denna prövning sker efter enhetliga grunder. Det synes styrelsen därför lämpligt, att låneärendet i denna del handlägges av kreditinstitutet i samråd med lantbruksstyrelsen eller efter inhämtande av styrelsens yttrande.

Statens jordbruksnämnd ifrågasätter, huruvida inte kreditinstitutet borde i lika mån som beträffande jordbruket vara verksamma för företag vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från det svenska fisket. Fiskerinäringen utgör numera i allt mindre grad binäring till jordbruket och kan därför enligt nämnden knappast i någon utsträckning i egenskap av »binäring» komma i fråga i nuvarande sammanhang. Jordbruksnämnden erinrar även om att de s. k. fiskberedningslånen enligt

kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk i princip är förbehållna en viss kategori av företag, nämligen ekonomiska föreningar av fiskare med uppgift att befordra avsättningen av medlemmarnas fångster.

Svensk industriförening berör de mindre företagens kreditproblem, främst de s. k. bygdekvarnarnas, och framhåller angelägenheten av att denna kategori av företag betraktas som ett naturligt och önskvärt klientel för de planerade kreditinstituten.

Förhandlingsdelegationernas uttalande om att bolaget skall drivas affärsmissigt understrykes av *Sveriges industriförbund* och *LO*.

Beträffande bolagens aktiekapital och egna kapital i övrigt meddelar *Sveriges lantbruksförbund*, *RLF* och *Sveriges allmänna hypoteksbank* i sitt gemensamma yttrande, att Lantbruksförbundet och *RLF* tillsammans kommer att tillskjuta kapitalet från jordbrukets föreningsrörelse. *Bankinspektionen* har ingen erinran mot att instituten meddelas dispens från bestämmelserna i 72 § 1 mom. aktiebolagslagen om avsättning till skuldregleringsfond.

De föreslagna bestämmelserna om bolagens garantifonder föranleder vissa erinringar från *bankinspektionen*, som härom anför följande.

Enligt § 5 andra stycket må sålunda till garantifonden i stället för garantiförbindelse helt eller delvis tillskjutas kontanta medel. Till fonden inbetalade medel må återbetalas om i stället lämnas garantiförbindelse å belopp motsvarande vad som återbetalas. En dylik rätt att utbyta tillskjutna kontanter mot garantiförbindelser skulle, om den begagnades i en för bolaget oläglig situation, kunna resultera i likviditetssvårigheter; å andra sidan skulle ett utbyte av garantiförbindelse mot kontanta medel kunna te sig olägligt ur förräntningssynpunkt. Med hänsyn härtill synes det erforderligt att i bolagsordningarna införes föreskrifter att för sådana utbyten skall gälla viss uppsägningstid, förslagsvis sex månader.

Enligt § 5 andra stycket sista meningen skall fordran på grund av till garantifonden inbetalade medel medföra rätt till betalning efter bolagets samtliga övriga borgenärer. I tydlighetens intresse bör i texten klart sägas ut att denna rätt skall vara jämställd med den, som tillkommer garantigivare på grund av att garantiförbindelse tagits i anspråk. En regel av detta innehåll kan få betydelse t. ex. om vissa fordringar, vilka vid bolagets likvidation ansetts värdelösa, sedermera kunnat helt eller delvis indrivas.

Ett spörsmål, som har betydelse inte endast för de nu aktuella instituten utan för samtliga kreditaktiebolag där garantiförbindelser ingår i garantifond, är event. kvittningsrätt. Härmed avser inspektionen den situation som uppkommer, om garantiutfärdande bank vid krav om fullgörande av garantiåtagande presterar av kreditaktiebolaget utgivna skuldebrev, exempelvis obligationer, och yrkar kvittning. För banken skulle ett dylikt förfaringsätt vara fördelaktigt med hänsyn till att den därigenom skulle få full betalning för sin fordran. En kvittning av här angivet slag skulle emellertid innebära en motsvarande minskning av övriga fordringsägares säker-

het. Det synes därför inspektionen erforderligt att i bolagsordningarna införa förbud mot sådan kvittning. Det kan erinras om att i aktiebolagslagen (40 §) har intagits särskilda bestämmelser angående kvittning.

Beträffande § 5 ifrågasätter inspektionen om icke första stycket bör omformuleras så, att därav framgår, att aktieägare skall tillskjuta garantiförbindelser i proportion till sitt innehav av aktier. Den nuvarande formuleringen kan nämligen tydas så, att staten skall ställa garanti på angivet sätt och till angivet belopp, oavsett om staten är aktieägare eller inte och i förra fallet oavsett aktieinnehavets storlek.

Inspektionen föreslår även, att ordet »skuldebrev» i § 17 sista stycket i förslaget till bolagsordning utbytes mot ordet »revers».

Även *fullmäktige i riksgäldskontoret* berör garantifonden och anför.

Beträffande bolagsordningarna för kreditinstituten har fullmäktige observerat, att till bolagens garantifonder skulle kunna istället för garantiförbindelser helt eller delvis tillskjutas kontanta medel. Förslaget härom föranleder i och för sig icke någon invändning från fullmäktige, som förutsätter, att sålunda kontant inbetalade medel icke får vidga ramen för bolagens maximala utlåningskapacitet eller eljest disponeras på sådant sätt att deras karaktär av garantifondsmedel går förlorad. I övrigt må framhållas, att ifrågavarande stadgande kommer att sakna aktualitet i fråga om den del av garantifonden, som skall tillskjutas av riksgäldskontoret.

Enligt *Svenska bankföreningen* torde man kunna räkna med, att affärsbankerna kommer att vara beredda att utställa sådana garantiförbindelser som avses skola ingå i bolagens garantifonder.

De föreslagna reglerna för institutens *upplåningsrätt* har som regel inte föranlett några kommentarer från remissinstansernas sida. *Försäkringsinspektionen*, som begränsat sitt yttrande till frågan om tillämpningen av lagen om försäkringsrörelse när det gäller av instituten utgivna obligationer och reverser, konstaterar att bolagens obligationer automatiskt kommer att bli godkända för redovisning i den s. k. bundna sektorn av försäkringsfond för livförsäkring. Vad beträffar reverser utfärdade av kreditaktiebolag kan dessa endast användas för sådan redovisning efter prövning från fall till fall. Något generellt medgivande rörande sådana reverser har inspektionen inte lämnat.

Vad delegationerna föreslagit rörande *säkerheter* och *löptid* för lån från bolagen har allmänt lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Svensk industriförening* framhåller dock önskvärdheten av att största möjliga hänsyn även tas till företagsägarens personliga kvalifikationer. I fråga om löptiden för lånen föreslår *Västerbottens företagareförening*, att denna bestämmas till lägst 15 och högst 25 år med en formell bindningstid av 10 år.

Bolagens *organisation* berörs i några yttranden. *Sveriges lantbruksförbund*, *RLF* och *Sveriges allmänna hypoteksbank* förordar sålunda,

att de nya instituten skall anknytas till hypoteksbanken, och anför härom följande.

Såsom förhandlingsdelegationerna framhållit bör de nya instituten få en så enkel administration som möjligt i syfte att hålla en låg marginal mellan bolagens upplånings- och utlåningsräntor. De inom jordbrukets föreringsrörelse verksamma kreditorganisationerna, hypoteksinstitutionen och jordbrukskasserörelsen, är beredda att medverka härtill. Redan i samband med förhandlingarna har under hand framhållits att Hypoteksbanken kan åtaga sig arbetet med bolagens centrala kontorsorganisation. Banken är sålunda beredd att ställa för bolagens behov erforderligt utrymme i bankens kontorslokaler till förfogande liksom erforderlig personal i sådan utsträckning, att anställning av särskild personal för bolagen till att börja med sannolikt icke blir erforderlig. Den erfarenhet, varöver banken förfogar när det gäller upplåning på kapitalmarknaden mot obligationer eller reverser, kan sålunda även komma de båda bolagen till godo. En garanti härför skulle vinnas om Hypoteksbankens verkställande direktör utsågs till verkställande direktör även i de båda bolagen.

Vad utlåningen beträffar kan jordbrukskasserörelsen med dess omfattande lokala kontakter medverka vid låneförmedling och kreditbedömning. Lantbruksförbundets revisionsbyrå, som genom sin fortlöpande kontroll av föreringsrörelsens företag har en klar bild av företagens stabilitet och kreditvärdighet, kan även lämna sin medverkan vid kreditbedömningen. Lika angeläget som att jordbruksorganisationerna medverkar vid låneberedningen är det att övriga i bolagen representerade intressegrupper lämnar sin medverkan härvid.

Liknande synpunkter framföres av *Sveriges jordbrukskassaförbund*, som även framhåller att jordbrukskasserörelsen är villig att i den utsträckning så befinner lämpligt aktivt medverka såväl vid låneförmedling som vid kreditbedömning.

Svenska sparbanksföreningen och *Sparbankernas bank AB* ifrågasätter, huruvida inte instituten borde anknytas till den redan utbyggda, gemensamma administrationen för AB Industrikredit och AB Företagskredit, varigenom de administrativa kostnaderna för de nya instituten skulle kunna nedbringas.

Svensk industriförening delar förhandlingsdelegationernas åsikt att bolagens administration bör förenklas så mycket som möjligt. Föreningen anser dock, att förenklingen inte får drivas så långt att låneansökningarnas behandling och expediering fördröjes av brist på administrativa resurser. Föreningen föreslår därför att instituten får ett gemensamt centralt kansli.

Flera *företagareföreningar* framhåller, att ett nära samarbete bör ske med företagareföreningarna, och förklarar sig villiga att medverka härtill.

Vad beträffar bolagens styrelser understryker *Sveriges grossistförbund* vikten av att dessa får en allsidig sammansättning och att opartisk ordförande utses. Vidare framhåller förbundet betydelsen av att av de styrelseledamöter som utses av staten i varje fall en ledamot bör äga särskild kun-

skap på handelns område. Även *Sveriges industriförbund* anser det väsentligt, att bolagens styrelser sammansättes av personer, som har ingående kännedom om kreditgivning till näringslivet och om företagsekonomiska frågor i övrigt. I fråga om statens representanter i styrelsen anser förbundet, att det bör krävas att de är fristående i förhållande till de företag och branscher som kan väntas anlita instituten.

Departementschefen

Den fortgående rationaliseringen av såväl produktionen som distributionen ställer stora och växande krav på kapitalförsörjningen till näringslivet. Detta gäller speciellt behovet av långfristigt kapital. I detta avseende har under de senaste åren en betydande förbättring inträtt. Jag vill sålunda peka på den utvidgning som skett av företagens både reella och institutionella möjligheter till obligationsupplåning. Den fortgående ökningen av det personliga sparandet och fonduppbyggnaden inom den allmänna tilläggspensioneringen har medfört en väsentlig vidgning av kapitalmarknaden. De institutionella betingelserna för företagens långfristiga finansiering har förbättrats genom tillkomsten av nya kreditinstitut. Härvid bör särskilt erinras om den utvidgning av kreditmöjligheterna till de mindre och medelstora företagen, som efter förslag i prop. 1962: 124 tillskapades genom omorganisationen av AB Industri kredit och inrättandet av AB Företagskredit, vilka äges gemensamt av staten och affärsbankerna.

Behovet av långfristiga krediter har inte minst gjort sig gällande för de företag som bygger sin verksamhet på produkter från jordbruket och skogsbruket eller binäringar till dessa. Beträffande dessa näringar, som med ett gemensamt namn torde kunna betecknas lantbruksnäringarna, framstår en rationalisering som särskilt angelägen från såväl producenternas som konsumenternas synpunkt. Vid de överläggningar som förts mellan regeringen och jordbrukets organisationer om jordbrukspriserna har också kreditfrågorna kommit att inta en framskjuten plats. Under förhandlingarna förra våren uttalades att åtgärder skulle övervägas för att förbättra kreditförsörjningen för lantbruksnäringarna.

Mot den nu angivna bakgrunden tillkallade jag i juni 1963 efter Kungl. Maj:ts bemyndigande en särskild förhandlingsdelegation för att med företrädare för jordbruksnäringen föra förhandlingar rörande inrättande av ett kreditinstitut för långfristig kreditgivning till företag inom jordbruket m. m. Förhandlingar har härefter förts mellan å ena sidan den statliga förhandlingsdelegationen och å andra sidan förhandlingsdelegationer från jordbrukets föreningsrörelse, Handelns samarbetsorgan i jordbruksfrågor, representerande den enskilda handeln och industrin inom livsmedelsbranschen, samt Kooperativa förbundet. I en gemensam skrivelse har förhandlingsdelegationerna redovisat resultatet av sina överläggningar.

Delegationerna föreslår, att staten samt jordbrukets föreningsrörelse, Handelsnämndens samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet skall träffa avtal om inrättande av två särskilda kreditinstitut för ändamålet. Instituterna föreslås skola organiseras som aktiebolag och få firmanamnen Lantbruksnämningarnas Primärkredit AB och Lantbruksnämningarnas Sekundärkredit AB. I allt väsentligt har instituten uppbyggts efter mönster av AB Industrikredit resp. AB Företagskredit. Delegationernas motiv för att föreslå två formellt skilda men samförvaltade kreditinstitut torde vara det samma som motiverade tillkomsten av AB Företagskredit som komplement till AB Industrikredit, nämligen att kostnaderna för primärkrediterna skulle kunna påverkas ogynnsamt om samma institut lämnade både primär- och sekundärkrediter.

Enligt delegationernas förslag skall de nya bolagens ändamål vara att lämna huvudsakligen långfristiga lån till näringsföretag här i riket, företrädesvis företag vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från jordbruket eller skogsbruket eller binärningar till dessa. Såsom exempel på sådana förädlingsindustrier har delegationerna nämnt kvarnar, mejerier, slakterier, charkuterifabriker, konservfabriker och bagerier. Inom distributionen kommer bl. a. lagerhus, partihandelscentraler och auktionshallar för trädgårdsprodukter i blickpunkten för långivningen. Andra typer av företag, som företrädesvis kan komma i fråga, är företag som distribuerar produkter till jordbruket, såsom leverantörer av maskiner, redskap, fodermedel eller gödningsämnen. Någon formell branschavgränsning vid utlåningen skall dock inte gälla. Bolagen skall driva sin verksamhet efter affärsmässiga linjer, och de skall finansiera sin verksamhet genom egen upplåning t. ex. i form av obligationer.

Det övervägande antalet remissinstanser har tillstyrkt delegationernas förslag och inte haft några erinringar mot inriktningen av verksamheten. Från en del håll har emellertid uttalats tveksamhet om behovet av ytterligare kreditinstitut. Därvid har särskilt inväntats att de ifrågavarande kreditändamålen skulle kunna tillgodoses genom AB Industrikredit och AB Företagskredit.

De åtgärder som under senare år vidtagits för att förbättra företagens möjligheter till långfristiga krediter har självfallet också kommit lantbruksnämningarna till del. Jag vill sålunda erinra om att jag vid min anmälan av den förut nämnda prop. 1962: 124 särskilt framhöll att de då aktuella kreditinstituterna, AB Industrikredit och AB Företagskredit, borde kunna bidra till kreditförsörjningen även för företag som grundar sin verksamhet på jordbrukets produkter. Så har också skett. Det kan därför, såsom flera remissinstanser anfört, ligga nära till hands att vid en utvidgning av kreditmöjligheterna för lantbruksnämningarna överväga att låta detta ske genom en utökning av de nyssnämnda institutens långivning.

Flera skäl gör dock enligt min mening att särskilda kreditinstitut är mo-

tiverade. Sålunda har AB Industrikredits och AB Företagskredits långivning, även om några formella branschgränser inte uppdragits för institutens verksamhet, haft sin tyngdpunkt i långivning till andra företag än de nu aktuella. De betydande kreditbehov som föreligger har också medfört, att inte minst AB Industrikredit under den tid som förflutit efter omorganisationen år 1962 expanderat mycket snabbt. Bolaget har därigenom börjat närma sig gränsen för sin nuvarande kreditkapacitet. En förstärkning av bolagets resurser hade därför ändå måst ske, om kreditbehoven inom lantbruksnäringarna helt skulle kunna tillgodoses på detta sätt. Jag vill vidare peka på en annan faktor, som enligt min mening är väsentlig, nämligen konkurrenssynpunkten. Visserligen kommer tyngdpunkten i de nu aktuella institutens långivning att ligga på andra låntagarkategorier än hos AB Industrikredit och AB Företagskredit. Genom att strikta branschgränser inte dras mellan institutens verksamhetsområden kommer instituten dock, såsom förhandlingsdelegationerna framhållit, att delvis verka i konkurrens med varandra. Förekomsten av en sådan konkurrens bör verka nedpressande på institutens marginaler och till gagn för låntagarna hålla lånekostnaderna på lägsta möjliga nivå. Detta är självfallet ett intresse även för det allmänna, och den omständigheten att staten är engagerad i flera institut bör följaktligen inte utgöra något hinder mot en konkurrens instituten emellan.

Med hänsyn till vad nu anförts förordar jag i likhet med förhandlingsdelegationerna och det övervägande antalet remissinstanser, att två särskilda kreditinstitut inrättas för långivning främst till lantbruksnäringarna. Instituterna bör organiseras som aktieföretag och benämnas Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB och Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB.

Den av förhandlingsdelegationerna angivna bestämmelsen av bolagens ändamål och därmed inriktningen av låneverksamheten har inte föranlett några egentliga erinringar vid remissbehandlingen. Jag ansluter mig till vad delegationerna här föreslagit. Jag vill dock starkt understryka vad delegationerna anför om att den angivna ändamålsbestämmelsen inte innebär någon formell branschavgränsning vid institutens val av låntagare. Även andra företag än sådana som direkt ingår i de uttryckligen omnämnda branscherna bör alltså kunna komma i fråga för långivning. Statens jordbruksnämnd har härvid särskilt berört företag, som baserar sin verksamhet på fiskets produkter. Dessa företag har enligt min mening nära anknytning till dem som förut angivits, och jag finner det därför naturligt att desamma kan komma att utnyttja de nya kreditinstituterna.

Jag anser det i likhet med förhandlingsdelegationerna väsentligt, att de nya kreditinstituterna, liksom fallet är med AB Industrikredit och AB Företagskredit, skall verka efter fullt affärsmässiga principer. Instituterna skall sålunda kunna täcka såväl sina administrationskostnader som eventuella förluster i lånerörelsen från den räntemarginal som erhålles i låneverksamheten. Självfallet är det angeläget, att bolagens styrelser inom ramen för af-

färsmässighet vidtar alla tänkbara åtgärder för att hålla denna räntemarginal så låg som möjligt.

Kravet på affärsmässighet har även varit grundläggande för förhandlingsdelegationernas förslag, när det gäller säkerheterna för lån från de nya bolagen samt lånens löptid. I dessa avseenden har delegationerna helt följt de principer som gäller för AB Industrikredit och AB Företagskredit. Primärkreditinstitutet skall sålunda liksom AB Industrikredit lämna lån mot fastighetsinteckningar inom 60 procent av egendomens värde eller mot borgen av staten, kommun eller bank. För sekundärkreditinstitutet har däremot, i likhet med vad som gäller för AB Företagskredit, säkerhetskravet getts en mera allmän utformning, nämligen att säkerhet som kreditinstitutet finner betryggande skall ställas antingen i fast eller lös egendom eller i form av borgen.

Vid remissbehandlingen har inga invändningar gjorts mot de sålunda formulerade föreskrifterna om säkerheter för lånen. Jag anser för min del också naturligt, att dessa regler utformas på samma sätt som för AB Industrikredit och AB Företagskredit, och jag biträder följaktligen delegationernas förslag. Även vad beträffar föreskrifterna om löptiden för lån från bolaget kan jag helt ansluta mig till delegationernas förslag.

Bolagens aktiekapital har av förhandlingsdelegationerna ansetts böra bestämmas till lägst 5 och högst 15 milj. kr. i vardera bolaget. Tills vidare skulle aktiekapitalet uppgå till minimibeloppet, alltså 5 milj. kr. För att omedelbart ge bolagen ett större eget kapital har delegationerna emellertid förordat, att till reservfond i vardera bolaget skall inbetalas 2,5 milj. kr. Detta skulle ske genom att för aktierna betalas 150 procent av det nominella värdet. Av det sammanlagda egna kapitalet i båda bolagen, 15 milj. kr., skulle staten tillskjuta hälften, alltså 7,5 milj. kr. Den övriga delen av kapitalet skulle enligt förslaget tillskjutas av jordbrukets föreningsrörelse, Handelsn samarbetsorgan i jordbruksfrågor och Kooperativa förbundet. Sveriges lantbruksförbund och RLF har i sitt remissyttrande upplyst, att dessa organisationer ämnar svara för kapitaltillskottet från föreningsrörelsen.

Mot den av delegationerna förordade avvägningen av de båda bolagens kapital har jag ingen erinran. Jag utgår från att, om framdeles någon annan fördelning mellan de enskilda intressenterna skulle bli aktuell, något hinder häremot inte föreligger med hänsyn till statens engagemang i bolagen. Liksom delegationerna förutsätter jag att bolagen skall meddelas dispens från aktiebolagslagens bestämmelser om avsättning till skuldregleringsfond.

Förhandlingsdelegationerna har vidare föreslagit, att i de nya instituten liksom i AB Industrikredit och AB Företagskredit skall som särskild säkerhet för bolagens förbindelser finnas en garantifond i form av till bolaget ställda garantiförbindelser. Denna fond skall utgöra 15 milj. kr. i vardera

bolaget, varav staten skulle svara för hälften. Jag biträder detta förslag. Såsom framgår av förslagen till bolagsordningar skall garantiförbindelserna till den nämnda fonden under vissa förutsättningar kunna ersättas genom kontantbetalning. För statens del torde sådana inbetalningar inte bli aktuella. I den mån kontantbetalning skulle ske, bör självfallet dessa medel kunna utnyttjas i bolagens rörelse i likhet med vad som gäller för aktiekapitalet. För dessa kontantbetalningar skall utgå ränta efter den räntefot som bestämmes av bolagens styrelser. Givetvis måste styrelserna även i övrigt kunna bestämma de närmare villkoren för sådana utbyten mellan garantiförbindelser och kontanta belopp. Detta torde delegationerna även ha förutsatt. Såsom bankinspektionen framhållit kan ett förtydligande härom emellertid böra göras i § 5 av bolagsordningarna. I anledning av vad inspektionen anfört rörande förbud mot kvittningsrätt vill jag framhålla, att med hänsyn till garantifondens karaktär kvittning mellan av bank utfärdad garantiförbindelse och av bolagen utgivna skuldebrev givetvis inte bör få förekomma. Detta bör anges i bolagsordningarna och förbehåll härom intas i formulären till garantiförbindelser.

Upplåningsrätten för bolagen har i delegationernas förslag utformats på samma sätt som för AB Industrikredit och AB Företagskredit. I enlighet härmed har primärkreditinstitutet getts en upplåningsrätt motsvarande tio gånger summan av det egna kapitalet och garantifonden, medan relationen för sekundärinstitutet föreslagits vara sex gånger motsvarande summa. Den snävare upplåningsrätten för sekundärkreditinstitutet motiveras av att säkerhetskraven för detta instituts utlåning skiljer sig från dem som gäller för primärkreditinstitutet. Genom begränsningen av upplåningsrätten kompenseras skillnaderna i säkerheterna för de båda instituten. Delegationerna har räknat med att båda instituten därigenom skall få samma kreditvärdighet gentemot sina egna långivare och följaktligen kunna påräkna samma villkor för sin egen upplåning, framför allt på obligationsmarknaden. Förutom de upplånade medlen står det egna kapitalet till förfogande för utlåning. Den sammanlagda formella utlåningskapaciteten för båda bolagen skulle därigenom komma att utgöra 375 milj. kr. Mot de föreslagna reglerna för upplåningsrätten har några invändningar inte gjorts vid remissbehandlingen, och jag kan för min del ansluta mig till delegationernas förslag.

När det gäller institutens organisation har förhandlingsdelegationerna förutsatt att bolagens administration skall göras så enkel som möjligt i syfte att hålla en låg marginal mellan bolagens upplånings- och utlåningsräntor. Jag har redan tidigare understrukt betydelsen härav. Närmast har delegationerna utgått från att bolagen inte skall ges någon egen lokalorganisation. I flera av de avgivna remissyttrandena har denna fråga särskilt berörts. Bl. a. har Sveriges lantbruksförbund, RLF och Sveriges allmänna hypoteksbank sålunda förordat att administrationen anknytes till hypoteksbankens rörelse. Detta förslag får givetvis övervägas liksom andra möj-

ligheter att åstadkomma en rationell organisation. I sådant syfte bör bolagen även, såsom framhållits i flera yttranden, vid beredningen av de enskilda låneärendena i möjligaste mån repliera på befintliga organisationer. Såsom delegationerna framhållit kan frågan om institutens organisation i dessa avseenden inte nu bestämmas. Denna fråga måste ankomma på de blivande styrelserna att avgöra.

Vad slutligen beträffar styrelsernas sammansättning har delegationerna föreslagit att styrelsen i vardera bolaget skall bestå av tio ledamöter med högst tio suppleanter. Härav skall staten utse fem ledamöter och högst fem suppleanter. Ordföranden skall vidare utses av Kungl. Maj:t. Vad sålunda föreslagits överensstämmer med vad som gäller för AB Industrikredit och AB Företagskredit, och jag har ingen erinran mot delegationernas förslag. Då bolagen skall vara samförvaltade, bör samma personer ingå i styrelserna för båda bolagen.

Vad delegationerna i övrigt föreslagit i fråga om bolagsordningarna för instituten samt förslaget till avtal har i sak inte föranlett några erinringar vid remissbehandlingen. Jag biträder förslagen i dessa delar. Vissa mindre justeringar av formell karaktär bör emellertid ske.

Förhandlingsdelegationernas förslag till avtal och bolagsordningar med de av mig förordade jämkningarna torde såsom bihang (*Bihang 1—3*) få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna grunder;
- b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelser å 15 000 000 kr. att ingå i de föreslagna institutens garantifonder;
- c) till *Teckning av aktier i kreditinstitut för lantbruksnäringarna* å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Per Eskilsson

Förslag

till

Avtal

Mellan svenska staten och undertecknade organisationer, nedan gemensamt kallade organisationerna, har denna dag träffats följande avtal.

§ 1.

Staten och organisationerna låta ombesörja bildandet av två aktiebolag under namnen Lantbruksnäringarnas Primärkredit Aktiebolag och Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit Aktiebolag, för vilka skola gälla bolagsordningar av den lydelse som angivits i bilagor till detta avtal.

§ 2.

Enligt bolagsordningarna skola vardera bolagets aktier vara fördelade i två serier, betecknade A respektive B. Vardera serien skall vid bolagens bildande omfatta aktier till ett sammanlagt belopp av nominellt 2 500 000 kronor i Lantbruksnäringarnas Primärkredit Aktiebolag och nominellt 2 500 000 kronor i Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit Aktiebolag.

Aktierna i serierna A skola tecknas av staten. Aktierna i serierna B skola tecknas av organisationerna enligt följande fördelning.

Organisa- tion	Lantbruksnäringarnas Primär- kredit Aktiebolag		Lantbruksnäringarnas Sekundär- kredit Aktiebolag	
	Antal aktier	Sammanlagt no- minellt belopp	Antal aktier	Sammanlagt no- minellt belopp

---

För tecknad aktie skall inbetalas 150 procent av dess nominella belopp.

Aktier i serierna A må tillhöra endast staten och aktier i serierna B endast organisationerna, allt med de undantag som föranledas av § 24 i bolagsordningarna. Parterna förbinda sig att icke verkställa överlåtelse i strid härmed.

§ 3.

Beträffande vardera bolagets garantifond skall följande gälla utöver bestämmelserna i § 5 i bolagsordningarna.

Utgår betalning ur garantifonden, skola, oavsett vilka tillgångar som bolaget därvid tager i anspråk, parterna inbördes svara för betalningen i förhållande till varje parts innehav av aktier.

Skulle B-aktieägare överlåta sina aktier i bolaget eller någon av dem, skall han äga återfå motsvarande av honom till garantifonden tillskjuten

garantiförbindelse mot att förvärvaren av aktierna i stället till garantifonden tillskjuter en garantiförbindelse av samma beskaffenhet och storlek eller, om förvärvaren är staten, en av staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret utfärdad garantiförbindelse på samma belopp. Motsvarande skall gälla beträffande utbyte av sådan garantiförbindelse mot garantiförbindelse, utfärdad av bankaktiebolag, för det fall, att staten överlåter sina aktier eller någon av dem.

§ 4.

Skulle företrädare för mera än tre femtedelar av antalet aktier inom endera aktieserien i något av bolagen påfordra likvidation av bolaget, skola parterna på bolagsstämma biträda beslut därom. Detsamma skall gälla, om part utbjuder samtliga sina aktier i bolaget till övriga aktieägare och ingen av dessa anmäler sig vilja lösa de utbudna aktierna i enlighet med bestämmelserna i § 24 i bolagsordningen.

Detta avtal har upprättats i fyra likalydande exemplar, av vilka staten tagit ett och vardera organisationen ett.

Förelag

till

Bolagsordning

§ 1.

Bolagets firma är Lantbruksnäringsarnas Primärkredit Aktiebolag.

§ 2.

Bolaget skall ha till föremål för sin verksamhet *dels* att genom utlämnande av lån, huvudsakligen av långfristig karaktär, medverka vid finansieringen av näringsföretag här i riket, företrädesvis företag vilkas verksamhet avser förädling eller distribution av produkter från jordbruket eller skogsbruket eller binäringar till dessa eller ock distribution av förnödenheter till samma näringsgrenar, *dels* att genom utgivande av obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar eller genom annan upplåning anskaffa medel för finansieringsverksamheten.

Bolaget skall jämväl äga ikläda sig garanti för sådana lån, som bolaget enligt bestämmelserna i föregående stycke skulle äga självt bevilja, så ock förmedla sådana lån.

§ 3.

Bolagets aktiekapital skall utgöra lägst 5 000 000 och högst 15 000 000 kronor.

Aktierna skola vara fördelade i två serier, betecknade A respektive B, vilka skola omfatta lika många aktier.

Alla aktier skola medföra samma rätt, dock med iakttagande av bestämmelserna i denna bolagsordning.

§ 4.

Aktie skall lyda på 1 000 kronor.

§ 5.

Som garantifond att utgöra särskild säkerhet för bolagets förbindelser skola aktieägarna, envar i proportion till sitt innehav av aktier, till bolagets förfogande ställa garantiförbindelser på tillhoppa 15 000 000 kronor. Garantiförbindelse skall vara ställd till bolaget samt, där staten är aktieägare, vara utfärdad av fullmäktige i riksgäldskontoret och i övrigt av svenskt bankaktiebolag. I garantiförbindelse skall intagas bestämmelse att utfärdaren icke må kvitta förpliktelse på grund av förbindelsen mot fordran hos bolaget.

I stället för garantiförbindelse må med styrelsens medgivande helt eller

delvis till fonden tillskjutas kontanta medel. Sålunda till fonden inbetalade medel må med styrelsens medgivande, och i den mån de icke tagits i anspråk enligt bestämmelserna i följande stycke, efter medgivande av bolagets styrelse återbetalas, om i stället tillskjutes garantiförbindelse av beskaffenhet som ovan sagts och å belopp motsvarande vad som återbetalas. För medel, som inbetalats till garantifonden, skall utgå ränta efter den räntefot som bestämmes av styrelsen. Fordran på grund av sålunda inbetalade medel eller på grund av ianspråktagen garantiförbindelse medför rätt till betalning efter bolagets samtliga övriga borgenärer.

Garantifonden må tagas i anspråk endast i den mån detta vid likvidation av bolaget blir erforderligt för att fullgöra dess förbindelser, sedan bolagets egna tillgångar blivit använda.

§ 6.

Styrelsen skall ha sitt säte i Stockholm.

§ 7.

Styrelsen skall bestå av tio ledamöter med högst tio suppleanter. Aktieägarna inom vardera aktieserien skola årligen, för tiden till dess nästa ordinarie bolagsstämma hållits, utse fem styrelseledamöter och högst fem suppleanter. Kungl. Maj:t förordnar en av styrelsens ledamöter att vara dess ordförande. De styrelseledamöter, som B-aktieägarna utsett, skola välja styrelsens vice ordförande.

§ 8.

Som styrelsens beslut i frågor rörande upp- och utlåning samt om anställande av verkställande direktör och vice verkställande direktör skall gälla den mening, varom sju av styrelsens ledamöter förena sig.

§ 9.

Styrelsen äger bemyndiga person såväl inom som utom styrelsen att teckna bolagets firma.

§ 10.

För granskning av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt bolagets räkenskaper skola aktieägarna inom vardera aktieserien årligen, för tiden till dess nästa ordinarie bolagsstämma hållits, utse en revisor jämte suppleant för denne. Den av B-aktieägarna utsedde revisorn liksom suppleanten för denne skall vara auktoriserad revisor.

§ 11.

Ordinarie bolagsstämma skall hållas i Stockholm en gång årligen under februari eller mars månad.

§ 12.

På ordinarie bolagsstämma skola följande ärenden förekomma:

- 1) val av ordförande vid stämman;
- 2) justering av röstlängden;
- 3) val av en eller två justeringsmän;
- 4) fråga om stämman blivit behörigen sammankallad;
- 5) föredragning av förvaltnings- och revisionsberättelserna;
- 6) ärenden vilka enligt 126 § lagen den 14 september 1944 om aktiebolag skola förekomma på stämman;
- 7) fastställande av arvoden åt styrelseledamöter och revisorer;

- 8) val av ordinarie styrelseledamöter;
- 9) bestämmande av antalet styrelsesuppleanter och val av sådana suppleanter;
- 10) val av revisorer och revisorssuppleanter;
- 11) övriga ärenden vilka i behörig ordning hänskjutits till stämman.

§ 13.

På bolagsstämma äger varje röstberättigad rösta för fulla antalet av honom ägda och företrädda aktier utan begränsning i röstetalet. För giltighet av beslut om ändring i denna bolagsordning eller om vinstutdelning fordras, utöver vad lagen om aktiebolag föreskriver, att beslutet biträdes av företrädare för flertalet aktier inom vardera aktieserien. Skulle yrkanden framkomma om olika utdelningsbelopp, skall som stämmans beslut gälla den mening, som vunnit anslutning från mera än tre femtedelar av antalet företrädda A-aktier, eller den mening, som samlat mera än tre femtedelar av antalet röster från företrädda B-aktier, om den senare meningen innebär lägre utdelning.

Beslut att bolaget skall träda i likvidation, i annat fall än då skyldighet därtill enligt lag uppkommit, skall anses föreligga, om sådant beslut biträts av företrädare för mera än tre femtedelar av antalet aktier inom endera aktieserien. Därvid skall dock jämväl bestämmelsen i 140 § första stycket fjärde punkten lagen om aktiebolag iakttagas.

Ordförande på bolagsstämma väljes varannan gång av A-aktieägarna och varannan gång av B-aktieägarna.

Övriga beslut på bolagsstämma — frånsett beslut angående utseende av revisor, som avses i 109 § lagen om aktiebolag, eller bolagets trädande i likvidation om skyldighet därtill enligt lag uppkommit — vare ej giltiga, med mindre de biträts av företrädare för mera än hälften av aktiekapitalet. Uppställer lagen om aktiebolag strängare villkor för giltighet av beslut, skall även detta iakttagas.

§ 14.

Lån från bolaget skall lämnas på bestämd tid, högst 20 år. Överstiger lånetiden ett år, skall låntagaren i regel vara ålagd skyldighet att återbetala lånet genom avbetalningar enligt fastställd plan.

§ 15.

För lån från bolaget skall vara ställd betryggande säkerhet i form av pant eller borgen.

Pant skall utgöras av inteckning i fast egendom eller tomträtt inom 60 procent av det värde, till vilket styrelsen uppskattat den fasta egendomen eller den till tomträtten hörande byggnaden. Borgen skall vara tecknad av staten, kommun, därmed jämförlig samfällighet eller bank. Med bank avses härvid även centralkassa för jordbrukskredit.

§ 16.

Bolaget skall ägna särskild uppmärksamhet däråt, att icke åt samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna låntagare beviljas lån i sådan omfattning, att därav kan uppkomma fara för bolagets säkerhet. Med lån skall härvid jämställas borgen och annan garantiförpliktelse till bolaget ävensom av bolaget ingående garantiförpliktelse för låntagare.

§ 17.

Till säkerhet för sådan bolagets egen upplåning — bortsett från förlagslån — som avtalats på längre tid än sex månader, skola pantsättas skuldebrev, som utgivits till bolaget, med de säkerheter, som enligt § 15 ställts för dessa skuldebrev. Sammanlagda kapitalbeloppet av sålunda pantsatta skuldebrev skall vid varje tid uppgå till minst sammanlagda kapitalbeloppet av bolagets utestående skuld på grund av nyssnämnda upplåning. Skuldebrev, som ingår i panten, må interimistiskt utbytas mot tillgodohavande hos svenskt bankaktiebolag av motsvarande belopp.

Skuldebreven jämte säkerheter skola överlämnas till ett av bankinspektionen förordnat ombud, som skall omhänderha handlingarna för panthavarnas räkning i enlighet med de närmare föreskrifter inspektionen må meddela. Ombudet skall ha tillgång till bolagets räkenskaper och andra handlingar samt äga att av bolagets styrelse, verkställande direktör och revisorer erhålla de upplysningar, som äro erforderliga för uppdragets fullgörande.

I garantifonden ingående värdehandlingar och av bolaget utfärdade men icke utelöpande obligationer samt blanketter till obligationer och certifikat skola förvaras på samma sätt, som angivits i nästföregående stycke.

Har enligt denna paragraf ställts pant för annat av bolaget utfärdat skuldebrev än obligation, skall skuldbrevet förses med bevis därom av det i andra stycket angivna ombudet.

§ 18.

Bolaget må upplåna medel eller ikläda sig garantiförpliktelser till ett belopp motsvarande högst tio gånger summan av bolagets eget kapital och garantifond.

Vid beräkningen av bolagets upplåningsrätt skall dess skuld på grund av utelöpande förlagsbevis icke anses som upplåning. Intill ett belopp motsvarande hälften av bolagets aktiekapital må nominella värdet av sådana förlagsbevis likställas med bolagets eget kapital som grund för upplåningsrätt. Bolagets skuld på grund av förlagsbevis må dock grunda upplåningsrätt endast i den mån bevisen avser del av lån som under lägst tio år skall amorteras med lika belopp årligen eller — om sådan amortering ej är utfäst — i den mån långgivaren icke kan kräva betalning för förlagsbevisen förrän tidigast efter två år.

§ 19.

Lån må ej annat än undantagsvis och i en omfattning, som icke kan äventyra bolagets likviditet, utlämnas för längre tid än tidigaste förfalldag för bolagets däremot svarande upplåning betingar.

§ 20.

Har bolaget övertagit egendom till skyddande av fordran, skall egendomen åter avyttras så snart lämpligen kan ske och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för bolaget.

§ 21.

Vad i denna bolagsordning stadgas angående lån skall i tillämpliga delar gälla även garantiförpliktelse, som bolaget ikläder sig.

§ 22.

Meddelanden till aktieägarna skola lämnas genom rekommenderade brev, kallelse till bolagsstämma senast två veckor före ordinarie och senast en vecka före extra stämma.

§ 23.

Bolagets aktier må ej genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, av svenskt handelsbolag vari finnes utländsk bolagsman, av svensk ekonomisk förening, av svenskt aktiebolag vars aktiebrev må ställas till innehavaren eller av annat svenskt aktiebolag i vars bolagsordning ej intagits förbehåll enligt 2 § andra stycket lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, dock att utan hinder av förbehållet bolagets aktier må förvärfvas av svenskt bolag eller svensk förening, som avses i 18 § nämnda lag.

§ 24.

Har aktie övergått till någon, som icke förut är ägare till aktie av samma serie i bolaget, skall aktien ofördröjligen hembjudas övriga aktieägare till inlösen genom skriftlig anmälan hos bolagets styrelse. Åtkomsten av aktien skall därvid styrkas.

När aktie sålunda hembjudits, skall styrelsen eller verkställande direktören genast underrätta bolagets aktieägare därom på sätt, som är föreskrivet om meddelanden till aktieägarna, med anmodan till den, som önskar begagna sig av lösningsrätten, att skriftligen anmäla sig hos styrelsen inom en månad, räknat från den dag anmälan om hembudet inkom till styrelsen. Underrättelsen skall innehålla uppgift om denna dag.

Anmäla sig flera vilja lösa hembjuden aktie, skall A-aktieägare äga företräde att lösa hembjuden A-aktie och B-aktieägare företräde att lösa hembjuden B-aktie. Mellan innehavare av aktier i samma serie skall företrädesrätten bestämmas genom lottning, verkställd genom notarius publicus. Hembjudas flera aktier samtidigt, skola dock aktierna först, så långt ske kan, fördelas bland dem som vilja lösa i förhållande till deras innehav av aktier i bolaget av samma serie som de hembjudna aktierna tillhöra. Om ej inom stadgad tid någon aktieägare anmäler sig vilja lösa hembjuden aktie eller aktien ej inom stadgad tid inlöses, äger den som gjort hembudet bliva registrerad för aktien.

Lösenbeloppet för aktie, som hembjudits, skall utgöra aktiens verkliga värde. I brist på åsämjande skall detta värde slutligt bestämmas av en nämnd av tre skiljemän, av vilka de tvistande utse vardera en och de sålunda utsedda välja den tredje som skall vara ordförande i nämnden. Finnas i en tvist flera parter på samma sida och kunna de ej enas om valet av sin skiljeman, skall denne utses av överståthållarämbetet i Stockholm. Dessamma skall gälla, om skiljemän som utsetts av parterna ej kunna enas om valet av ordförande i skiljenämnden.

Lösen för aktie skall erläggas senast tjugo dagar efter det att lösenbeloppet blivit fastställt.

§ 25.

Det åligger bolaget att till ombud, som förordnas enligt § 17, utgiva ersättning med belopp, som bankinspektionen bestämmer.

Förslag

till

Bolagsordning

§ 1.

Bolagets firma är Lantbruksnäringsarnas Sekundärkredit Aktiebolag.

§§ 2—14.

(= Lantbruksnäringsarnas Primärkredit Aktiebolag).

§ 15.

Bolaget må icke bevilja kredit, utan att säkerhet som av bolaget prövas betryggande ställes antingen i fast eller lös egendom eller ock i fordringsrätt jämväl mot annan än den åt vilken krediten beviljas.

§§ 16—17.

(= Lantbruksnäringsarnas Primärkredit Aktiebolag).

§ 18.

Bolaget må upplåna medel eller ikläda sig garantiförpliktelser till ett belopp motsvarande högst sex gånger summan av bolagets eget kapital och garantifond.

Vid beräkningen av bolagets upplåningsrätt skall dess skuld på grund av utelöpande förlagsbevis icke anses som upplåning. Intill ett belopp motsvarande hälften av bolagets aktiekapital må nominella värdet av sådana förlagsbevis likställas med bolagets eget kapital som grund för upplåningsrätt. Bolagets skuld på grund av förlagsbevis må dock grunda upplåningsrätt endast i den mån bevisen avser del av lån som under lägst tio år skall amorteras med lika belopp årligen eller — om sådan amortering ej är utfäst — i den mån långivaren icke kan kräva betalning för förlagsbevisen förrän tidigast efter två år.

§§ 19—25.

(= Lantbruksnäringsarnas Primärkredit Aktiebolag).